

รายวิชา ศิลปะ

รหัสวิชา ศ๑๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เรื่อง นาฏยศัพท์

ครูผู้สอน ครูปิยะณัฐ หนุรัตน์

นาฏยศัพท์

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายและประเภทของนาฏยศัพท์ได้
๒. นักเรียนฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์
๓. นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าทางนาฏศิลป์

กิจกรรม :
ภาพใด ถูกต้อง

ภาพใด เป็นภาพนาฏยศัพท์

๑

๒

ภาพใด เป็นภาพนาฏยศัพท์

๑

๒

นาฏยศัพท์ หมายถึง

ศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับลักษณะท่ารำ ที่ใช้ในการฝึกหัดเพื่อแสดง โขน ละคร เป็นคำที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย สามารถสื่อ ความหมายกันได้ทุกฝ่ายในการแสดง

“นาฏย” หมายถึง การพ้อนรำ เกี่ยวกับการแสดงละคร

“ศัพท์” หมายถึง เสียง คำ เมื่อนำคำสองคำมารวมกัน

จึงทำให้ได้ความหมายขึ้นมา

ในเรื่องของการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดง โขน ละคร หรือระบำเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ การเคลื่อนไหว ลีลา ท่าทางต่าง ๆ ที่แสดงออกมานั้น ล้วนแต่มีความหมายเฉพาะ ซึ่งหากผู้แสดงได้ศึกษาในเรื่องของนาฏยศัพท์ ย่อมส่งผลให้ มีความเข้าใจในการแสดงนั้นมากขึ้น และผลงานการแสดง ก็จะออกมาสมบูรณ์แบบนั่นเอง

นาฏยศัพท์ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

๑. นามศัพท์

๒. กิริยาศัพท์

๓. นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด

๑. นามศัพท์

ศัพท์ที่เรียกชื่อท่ารำ หรือชื่อท่าที่บอกอาการกระทำของผู้นั้น
เช่น วง จีบ สลักมือ คลายมือ กรายมือ ฉายมือ ปาดมือ กระทบ
กระดก ยกเท้า ก้าวเท้า ประเท้า ตบเท้า กระทบ กระทบะ จรดเท้า
แตะเท้า ซอยเท้า ขยับเท้า ฉายเท้า สะดุดเท้า รวมเท้า โย้ตัว
ยกตัว ตีไหล่ กล่อมไหล่

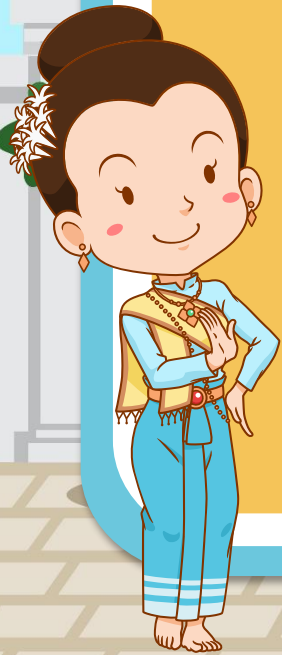
๒. กิริยาศัพท์

ศัพท์ที่ใช้เรียกในการปฏิบัติ แบ่งออกเป็น ศัพท์เสริม และ ศัพท์เสื่อม
ศัพท์เสริม หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกเพื่อปรับปรุงท่าทำให้ถูกต้อง
สวยงาม เช่น ก้นวง ลดวง ส่งมือ ดึงมือ หักข้อ หลบศอก เปิดคาง
กุดคาง ทรงตัว ดึงไหล่ กุดไหล่ ดึงเอว กุดเกลียวข้าง หลบเข้า
ถีบเข้า ก้นเข้า เปิดสัน

๒. กิริยาศัพท์ (ต่อ)

ศัพท์เลื่อม หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อท่ารำหรือท่วงทีของผู้รำที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน เพื่อให้ผู้รำนั่นรู้ตัว และแก้ไขท่าทีของตนให้ดีขึ้น เช่น วงหัก วงลั่น วงเหยียด วงล้ำ วงคว่ำ คอติ่ม คางไก่ เกร็งคอ หอบไหล่ ทรวดตัว ขยับตัว เหลี่ยมล้ำ รำแอ้ รำลน รำเลื่อย รำล้ำจังหวะ รำหน่วงจังหวะ

๓. นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด

นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด หมายถึง ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เรียกในภาษานาฏศิลป์ นอกเหนือไปจากนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ เช่น จีบยาว จีบสั้น ลักคอ เดินมือ เอียงทางวง คีนตัว อ่อนเหลี่ยม เหลี่ยมล่าง ชื่นท่า ยืนเข้า นายโรง พระใหญ่ - พระน้อย นางกษัตริย์ นางตลาด ผู้เมีย ยืนเครื่อง

ตัดตนก่อนเรียน

นาฏศิลป์

ตัดตนก่อนเรียนนาฏศิลป์

ตัดตนก่อนเรียนนาฏศิลป์

ตัดต้นก่อนเรียนนาฏศิลป์

การฝึกปฏิบัติ

ให้นักเรียนท่องคำว่า จะ โจง จะ ทิง โจง ทิง
เพื่อเป็นการกำหนดจังหวะในการฝึกให้พร้อมกัน

นาฏยศัพท์
ส่วนมือ

นาฏยศัพท์ การจับ

๑. จับคว่า

๒. จับหงาย

๓. จับปรกหน้า

๔. จับปรกข้าง

๕. จับส่งหลัง

นาฏยศัพท์ การจีบ

๑. จีบคว่า

การจีบ ที่มีลักษณะคว่ามือ

ให้ปลายนิ้วชี้ ชี้ลง หักข้อมือเข้าหาลำแขน

นาฏยศัพท์ การจับ

๒. จับหงาย

การจับ ที่มีลักษณะหงายมือขึ้น
ให้ปลายนิ้วชี้ ชี้ขึ้น หักข้อมือเข้าหาลำแขน

นาฏยศัพท์ การจับ

๓. จับปรกหน้า

การจับที่มีลักษณะคล้ายกับจับหงาย

แต่หันจับเข้าหาลำตัวด้านหน้า ทั้งแขนและมือ
ชูอยู่ด้านหน้า ตั้งลำแขนขึ้น หันจับเข้าหาหน้าผาก

นาฏยศัพท์ การจีบ

๔. จีบปรกข้าง

การจีบที่มีลักษณะคล้ายกับจีบปรกหน้า
แต่หันจีบเข้าหาแง่ศีรษะ ลำแขนอยู่ข้าง ๆ

นาฏยศัพท์ การจีบ

๕. จีบส่งหลัง

การจีบ ที่มีลักษณะส่งแขนไปข้างหลัง
แขนตึง พลิกข้อมือให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น หักข้อมือ
เข้าหาลำแขน

ทบทวน นาฏยศัพท์ การจับ

๑. จับคว่ำ

๒. จับหงาย

๓. จับปรกหน้า

๔. จับปรกข้าง

๕. จับส่งหลัง

ตัวแทนนักเรียน
ปฏิบัติหน้าชั้นเรียน

นาฏยศัพท์ การตั้งวง

๑. วงบน

๒. วงกลาง

๓. วงล่าง

นาฏยศัพท์ การตั้งวง

๑. วงบน

วงที่มีลักษณะ ยกแขนไปข้างลำตัว

โดยทอดส่วนโค้งของลำแขน

ตั้งปลายนิ้วขึ้น วงพระ ปลายนิ้วอยู่ระดับศีรษะ

ส่วนวงนาง ปลายนิ้วจะอยู่ระดับหางคิ้ว

นาฏยศัพท์ การตั้งวง

๒. วงกลาง

วงที่มีลักษณะ การยกส่วนโค้งของลำแขน
ลาดกว่าหรือต่ำกว่าวงบน ให้ปลายนิ้วสูงระดับไหล่

นาฏยศัพท์ การตั้งวง

๓. วงล่าง

วงที่มีลักษณะ การตั้งวงระดับต่ำที่สุด
โดยทอดส่วนโค้งของลำแขนลงข้างล่าง
อยู่ระดับเอว โดยตั้งมือตรงหัวเข่าชิด

ทบทวน นาฏยศัพท์ การตั้งวง

๑. วงบน

๒. วงกลาง

๓. วงล่าง

ตัวแทนนักเรียน
ปฏิบัติหน้าชั้นเรียน

นาฏยศัพท์

ส่วนทำ

นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๑. ย่ำเท้า

๒. ซอยเท้า

๓. ขยั้นเท้า

นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๑. ย่ำเท้า

กิริยาการยกเท้า วางเท้าสลับกัน
ย่อเข่าลงเล็กน้อย สลับซ้าย - ขวา
ไปตามทำนองเพลงให้ดูนุ่มนวลอ่อนช้อย

นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๒. ซอยเท้า

กิริยาที่วางเท้าทั้งสองให้เสมอกัน แล้วยกส้นเท้าขึ้น
ย่อเข่าลงเล็กน้อย แล้วซอยด้วยปลายเท้าทั้งสองข้าง
สลับกัน การซอยเท้า เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การเก็บเท้า

นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๓. ขยับเท้า

กิริยาเหมือนซอยเท้า ต่างกันที่ขยับต้องไขว้เท้า
ถ้าขยับเคลื่อนที่ไปทางขวาก็ให้เท้าซ้ายอยู่หน้า
ถ้าขยับเคลื่อนที่ไปทางซ้ายก็ให้เท้าขวาอยู่หน้า

ทบทวน นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๑. ย่ำเท้า

๒. ซอยเท้า

๓. ขยับเท้า

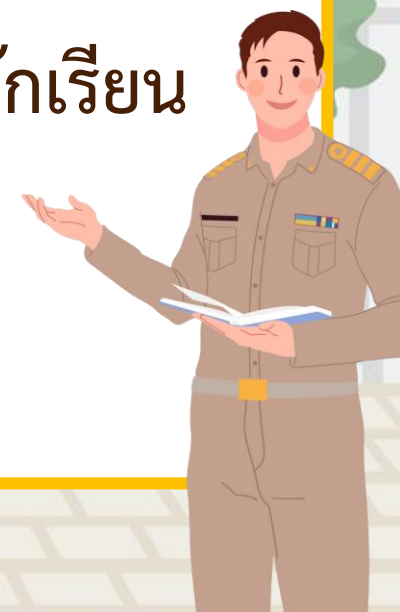
ชั้นปฏิบัติ

คำชี้แจง : กิจกรรมนักเรียน

คำชี้แจง : บทบาทครูปลายทาง

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มหรือจับคู่
ฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์ส่วนเท้า
และออกมาปฏิบัติหน้าชั้นเรียน

ให้ครูปลายทางช่วยแนะนำการ
ฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์ของนักเรียน

สรุป

การเรียนรู้สำหรับวันนี้

นาฏยศัพท์

นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับลักษณะท่ารำ
ที่ใช้ในการฝึกหัดนาฏศิลป์ โขน ละคร เป็นคำที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย
นาฏยศัพท์ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

๑. นามศัพท์ เช่น วง จีบ ยกเท้า ซอยเท้า ขยับเท้า
๒. กิริยาศัพท์ แบ่งเป็น ศัพท์เสริม และ ศัพท์เลื่อม
ศัพท์เสริม เช่น ก้นวง ลดวง หักข้อ เปิดคาง
ศัพท์เลื่อม เช่น วงหัก วงลั่น รำหน่วงจังหวะ
๓. นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด เช่น นางกษัตริย์ นางตลาด

นาฏยศัพท์ ส่วนมือ

๑

จีบส่งหลัง

๒

จีบปรกหน้า

นาฏยศัพท์ ส่วนมือ

๑

วงล่าง

๒

วงกลาง

นาฏยศัพท์ ส่วนเท้า

๑

ย่ำเท้า

๒

ขยันท้า

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

ภาษาท่าทางนาฏศิลป์

